

**VOJAŠKA IN OBRAMBNA
DIPLOMACIJA**

MILAN JAZBEC

Ljubljana, 2007

MILAN JAZBEC
VOJAŠKA IN OBRAMBNA DIPLOMACIJA

Izdajatelj FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE
Za založbo Hermina Krajnc

Copyright © po delih in v celoti FDV 2007, Ljubljana.
Fotokopiranje in razmnoževanje po delih in v celoti je prepovedano.
Vse pravice pridržane.

1. natis 300 izvodov

Recenzentka red. prof. dr. Ljubica Jelušič

Jezikovni pregled Barbara Rogelj

Naslovnica Luka Kaše
Tisk Bis tisk d. o. o.

Učbenik je izšel ob podpori Učbeniškega sklada Fakultete za družbene vede.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

341.8(035)
327(035)

JAZBEC, Milan, 1956-
Vojaška in obrambna diplomacija / Milan Jazbec. - 1. natis. -
Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2007

ISBN 978-961-235-281-3

233882112

KAZALO

Seznam preglednic	6
Seznam okrajšav.....	7
Predgovor in zahvale	9
Spremna beseda	15

UVOD

Evolucija diplomacije	19
Prvotna diplomacija	22
Klasična diplomacija	23
Moderna diplomacija	24
Postmoderna diplomacija	26
Ključne besede	30
Vprašanja za utrjevanje snovi	30
Priporočena literatura	30

PRVI DEL

Vojaška diplomacija	35
Predstavitev področja in definicije	36
Vojaški ataše	42
<i>Definicija</i>	42
<i>Področje in metode dela</i>	48
<i>Nekateri aktualni poudarki</i>	50
<i>Nekatere aktualne dileme</i>	55
<i>Praktični napotki</i>	58
<i>Depeše (instrukcije in poročanje)</i>	62
Predstaviška mreža – Danska, Slovenija in Hrvaška	66
Povzetek	73
Ključne besede	75
Vprašanja za utrjevanje snovi	75
Priporočena literatura	76

DRUGI DEL

Obrambna diplomacija	81
Predstavitev področja in posebnosti	82
Obrambni svetovalec	87
Slovenija in Nato	90
<i>Izkušnje iz približevanja članstvu</i>	<i>90</i>
<i>Izkušnje iz prvih dveh let članstva</i>	<i>93</i>
<i>Delovanje Severnoatlantskega sveta</i>	<i>98</i>
Stalna predstavništva – Danska, Slovenija in Hrvaška	105
Povzetek	113
Ključne besede	115
Vprašanja za utrjevanje snovi	116
Priporočena literatura	116

TRETJI DEL

Vojaški ataše polkovnik Vladimir Vauhnik (študija primera)	121
Predstavitev področja in predmeta proučevanja	123
<i>Področje proučevanja</i>	<i>123</i>
<i>Predmet proučevanja</i>	<i>124</i>
<i>Predstavitev polkovnika Vauhnik</i>	<i>125</i>
Okoliščine delovanja	127
Metode delovanja	128
<i>Vzpostavljanje in vzdrževanje zvez</i>	<i>128</i>
<i>Zbiranje, primerjanje in preverjanje podatkov</i>	<i>135</i>
<i>Študij gradiv, selekcija in poročanje</i>	<i>142</i>
Komentar	145
Povzetek	151
Ključne besede	153
Vprašanja za utrjevanje snovi	153
Priporočena literatura	154

ZAKLJUČNI POVZETEK

Politična, vojaška in obrambna diplomacija	157
Ključne besede	163
Vprašanja za utrjevanje snovi	163
Priporočena literatura	164
Seznam virov in dokumentov.....	165
Stvarno kazalo	170

SEZNAM PREGLEDNIC

1. Ključni dejavniki in značilnosti razvoja diplomacije.....	29
2. Odnos med vojaškim atašejem in veleposlanikom.....	46
3. Razporeditev vojaških atašejev Danske, Slovenije in Hrvaške (rezidenčna in nerezidenčna akreditacija)	69
4. Seznam rezidenčnih tujih vojaških atašejev na Danskem, v Sloveniji in na Hrvaškem	70
5. Primerjava števila domačih in tujih rezidenčnih vojaških atašejev Danske, Slovenije in Hrvaške.....	71
6. Značilnosti in izkušnje iz pristopnega procesa	93
7. Izkušnje iz prvih dveh let članstva v Natu	97
8. Ponazoritev procesa odločanja v zavezništvu.....	100
9. Tedenski ritem delovanja Severnoatlantskega sveta	102
10. Diplomatski okvir delovanja zavezništva.....	105
11. Primerjava strukture bilateralnega in multilateralnega predstavništva: veleposlaništvo in stalna misija pri Natu	107
12. Primerjava stalnih predstavništev Danske, Slovenije in Hrvaške pri Natu (rangi in število diplomatov)	109
13. Primerjava strukture stalnih predstavništev Danske, Slovenije in Hrvaške pri Natu	111
14. Vauhnikove zveze v državi sprejemnici.....	133
15. Način vzpostavljanja zvez.....	134
16. Viri pridobivanja informacij.....	141
17. Metode dela	147
18. Delovni postopek polkovnika Vauhnika.....	148
19. Vrste diplomacije (izvajalci, institucije in vrste odnosov).....	161
20. Primerjava diplomatskih praks Danske, Slovenije in Hrvaške...	162

SEZNAM OKRAJŠAV

ANČ	Akcijski načrt za članstvo
CFE	Sporazum o omejevanju konvencionalne oborožitve v Evropi
DKP	diplomatsko-konzularno predstavništvo
DN	Društvo narodov
EU	Evropska unija
MNA	misija pri Natu
MO	Ministrstvo za obrambo
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
Nato	Organizacija Severnoatlantskega zavezništva
NEUVoP	namestnik vojaškega predstavnika pri EU
NSP	namestnik stalnega predstavnika oz. namestnik vodje misije pri Natu
NVO	nevladne organizacije
NVoP	namestnik vojaškega predstavnika
OKH (OKW)	vrhovno poveljstvo nemške vojske
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
PzM	Partnerstvo za mir
SM	stalna misija
SP	stalni predstavnik
VObOd	vodja obrambnega oddelka
VoP	vojaški predstavnik oz. vodja vojaškega oddelka (oz. predstavništva)
VP	veleposlanik

PREDGOVOR IN ZAHVALE

Z vojaško diplomacijo sem se bolj sistematično začel ukvarjati pred desetimi leti. Takrat sem dokončal knjigo Konzularni odnosi in začel pripravljati zbornik besedil Diplomacija in Slovenci. Zdelo se mi je pomembno, da vanj vključim tudi razpravo o vojaški diplomaciji. S tem področjem smo se v samostojni državi po eni strani srečali že na samem začetku njenega delovanja, po drugi strani pa praktično v slovensčini ni bilo literature s to temo. Hkrati sem se v svojem delu na slovenskem veleposlaništvu v Stockholmu – takrat smo pokrivali pet nordijskih in tri baltske države – tako rekoč dnevno srečeval in ukvarjal tudi z vojaško-obrambnimi in varnostnimi temami.¹ Po tistem ko je bil članek objavljen v knjigi, sem dobil številne vzpodbudne in tudi kakšno kritično pripombo, kar me je – med drugim tudi obramboslovca – še bolj in trajneje povežalo s to temo. Ko sem bil pozneje od decembra 2000 do novembra 2004 državni sekretar za mednarodno sodelovanje in obrambno politiko na ministrstvu za obrambo, sem se tem področjem srečeval vsakodnevno, vsestransko in zelo poglobljeno. Imel sem izjemno dragoceno priložnost preveriti dotedanje poznavanje tega področja ter ga hkrati poglobljati in širiti, a tudi – in zlasti – vključevati v razvijanje in izvajanje slovenske obrambne politike. Izvajanje obrambnih reform in prek njih doseženo članstvo naše države v Natu je prav gotovo vrh tistega obdobja. Po koncu mandata sem med drugim pripravil obsežen članek s to temo, ki je izhajal iz enake vsebinske zasnove kot že omenjeni, vanj pa sem vključil del svojih praktičnih izkušenj. Članek je izšel v zagrebški reviji Mednarodne študije konec leta 2005.

Z vojaško in obrambno diplomacijo me je povezovalo tudi ime polkovnika Vladimirja Vauhnik, Slovenca, ki je bil v letih pred začetkom druge svetovne vojne vojaški ataše na veleposlaništvu tedanje

1 Ključna aktivnost v tem smislu je bilo lobiranje za slovensko članstvo v Natu. Ob predstavljanju te slovenske ambicije je bilo seveda treba dobro poznati številna ozadja in strokovne teme, zlasti tiste, povezane z obrambnimi in še posebej vojaškimi zadevami. V bilateralnem pogledu pa je bila pomembna diplomatska naloga še poglobljanje vojaškega in obrambnega sodelovanja z navedenimi osmimi državami.

Kraljevine Jugoslavije v Berlinu. Vauhnik, ki sodi v sam vrh vojaških atašejev minulega stoletja, je v širši javnosti najbolj znan po tem, da je uspel pridobiti informacijo o načrtovanem Hitlerjevem napadu na Jugoslavijo. Na polkovnika Vauhnik me je opozoril tedanji obrambni minister in sedanji predsednik vlade Janez Janša v pogovoru, ki sva ga imela poleti 1990. Odtlej me Vauhnik »spremlja« ves čas moje diplomatske kariere. Ko sem se v času službovanja v nordijsko-baltski regiji nekajkrat srečal s takratnim estonskim predsednikom Lennartom Merijem (1929–2006), sem opazil naslednjo zanimivo podrobnost: njegov oče je bil konec tridesetih let, na predvečer druge svetovne vojne, tedanji estonski veleposlanik v Berlinu.² Torej sta oba – Meri starejši in Vauhnik – delala v Berlinu hkrati, Meri mlajši pa je bil takrat star dobrih deset let. Predsednika sem ob priložnosti vprašal, ali sta se njegov oče in Vauhnik poznala osebno, vendar mi tega ni mogel potrditi; tudi če je bilo tako, se on tega ne spomni, je dejal. Kljub temu pa je to vsaj za diplomate pomembno sporočilo: stiki med državami se vzpostavljajo in krepijo postopoma in vztrajno, vsak posameznik prispeva k temu pomemben delež, rezultati pa so vidni predvsem na dolgi rok. S poznavanjem Vauhnikovega dela je moje ukvarjanje z vojaško diplomacijo tako dobilo tudi nadvse pomemben narodnozgodovinski vidik.

Odločitev za pripravo tega strokovnega učbenika je ob vseh predstavljenih razlogih samoumevno dozorela po seriji predavanj na Fakulteti za družbene vede, v katere sem vsakič vključil tudi temo vojaška diplomacija. Imel sem vtis, da so ji študentje z zanimanjem prisluhnili – tako kot tudi številni slovenski vojaški atašaji, s katerimi sem se o tem pogovarjal pred njihovim odhodom v tujino in tudi že med opravljanjem mandata. Oboji so poleg ostalih diplomatov tudi osnovna – ne pa, seveda, edina – ciljna publika, ki ji je ta učbenik namenjen. Zato sem se z veseljem oprijel možnosti in priložnosti, ki se mi je pokazala pomladi 2006, namreč da knjigo tudi napišem.

2 Predsednikov oče Georg Meri je bil tudi zadnji estonski veleposlanik v Berlinu pred drugo svetovno vojno. Estonija, ki je bila mednarodno priznana na podlagi sporazuma iz Tartuja leta 1920, je svojo neodvisnost izgubila z omenjeno vojno, po njej pa je do leta 1991 ostala republika v bivši Sovjetski zvezi. Pa padcu berlinskega zidu je tako Estonija obnovila svojo, nekoč že pridobljeno državnost. Predsednik Meri (1992–2001) mi je tudi povedal, da je Estonija priznala Slovenijo takoj po njeni neodvisnosti, vendar pa je priznanje romalo prek Moskve, kajti Estonija je potrebovala kar nekaj časa, da je obnovila svoje nekdanje diplomatske kanale. To naj bi tudi bil razlog, da je uradni viri ne navajajo kot prve države, ki je priznala Slovenijo.

Vsebina učbenika je razdeljena na *pet delov*. V *uvodu* okvirno predstavim dosednji razvoj diplomacije, kar razdelim v štiri obdobja (prvotna, klasična, moderna in postmoderna diplomacija). V *zaključnem povzetku* se osredotočim na tri vrste sodobne diplomacije, in sicer na politično oz. splošno, vojaško in obrambno. Oboje predstavlja vsebinski okvir, znotraj katerega je nosilna tema knjige predstavljena v treh delih. Tako sem skušal doseči medsebojno in zaporedno dopolnjevanje posameznih vsebinskih sklopov, s tem pa tudi razvojno rast besedila od splošnega h konkretnemu. Pomembno se mi tudi zdi, da besedilo ni zaprto in dokončno (te ambicije tudi nima), ampak ga bo mogoče prej ali slej dopolniti in nadgraditi tako po obliki kot po vsebini, a tudi metodološko. Še posebej pa sem prepričan, da bi se bilo nujno potrebno lotiti zgodovinskega zapisa slovenske vojaške in obrambne diplomacije, kot so jo doživljali in ustvarjali neposredni udeleženci.

V *prvem delu* obravnavam vojaško diplomacijo in njenega nosilca, tj. vojaškega atašaja. Poleg teoretičnih spoznanj poskušam besedilo dopolniti z vrsto praktičnih primerov in napotkov. Posebej tudi predstavim in analiziram atašejsko predstavniško mrežo Danske, Slovenije in Hrvaške.³ V *drugem delu* se posvetim obrambni diplomaciji. Po eni strani skušam predstaviti njeno razlikovanje in stikanje z vojaško diplomacijo, po drugi strani pa obravnavano temo povezati s slovenskim članstvom v zvezi Nato. Tu se osredotočim na prikaz slovenskih izkušenj iz obdobja pred članstvom in izkušenj prvih dveh let. Z analizo diplomatske prakse istih treh držav skušam predstaviti pristop in način organiziranja stalnih predstavništev pri Natu. V *tretjem delu* predstavim študijo primera – predmet obdelave je vojaški ataše polkovnik Vladimir Vauhnik. Zanimajo me metode njegovega delovanja glede na sodobno pojmovanje vojaške diplomacije in vojaških atašejev. Tako skušam ugotoviti, kako se njegove metode dela skladajo s tem pojmovanjem in v kolikšni meri so

3 Vse tri države so male države. Danska je ustanovna članica Nata, Slovenija je postala članica pomladi 2004, Hrvaška pa je kot država kandidatka in sodelujoča v Akcijskem načrtu za članstvo na najboljši poti, da to kmalu postane. Primerjani niz držav tudi ponazarja proces širitve in preobrazbe zavezništva. Pri obeh procesih gre za kumulacijo, uporabo in prenos izkušenj, kar ponazarja razvojno dinamiko, uporabnost in nadgradnjo predhodnih faz. Slovenija se je pri doseganju članstva veliko naučila od prejšnjih članic, veliko specifičnih izkušenj si je pridobila sama in sedaj ima priložnost – ki jo tudi izkorišča kot del uradne politike – vse to prenašati na prihodnje članice. Učbenik skuša odraziti to izkustveno in pedagoško plat procesa.